

Celestin Tomić

SLAVA KRISTOVA KRIŽA

Otajstvo Raspetoga i njegov Križ sadržaj je navještaja apostola Pavla. Korinćanima nije došao »s uzvišenom besjedom ili mudročću navješćivati svjedočanstvo Božje«, već navještajem Gospodinova Križa. »Nehljedoh među vama znati što drugo osim Isusa Krista, i to Raspetoga« (1 Kor 2, 1—2). I pred očima Galaćana ocrtao je Iususa Krista kao Raspetoga (Gal 3, 1). Luther postavlja kao temelj obnove teologije i života obnovu u znaku križa. »Istinita teologija i spoznaja Božja u raspetom su Isusu.« To otajstvo nam otkriva istinsku spoznaju i Boga i čovjeka, to je istinska objava i očitovanje Božje ljubavi i ljudske grešnosti.

Otkako je Isus umro za nas na križu te na taj snažan i uvjerljiv način očitovao svoju ljubav i predanje Ocu, kao i svoju ljubav prema čovjeku, taj znak postaje drag kršćaninu. Nosi ga rado i onaj koji zna da je na tom križu umro jedan nevin i pravedan čovjek za čovjeka, i vjernik kršćanin, koji zna punu istinu da je taj čovjek bio Bogočovjek koji nas svojom žrtvom spasava.

Ipak taj znak nije isključiv znak kršćanstva. Već stoljećima prije Krista on je bio poznat i negdje religiozno poštovan. Zar se zato umanjuje vrednovanje križa u srcu kršćanina vjernika?

Pretkršćanska povijest znaka

Znak križa ima svoju povijest, koja se gubi u tami pretpovijesti. I nije uvijek religiozni znak. Kinezi imaju križ u svojim znakovima pisma i

ne zna se točno njegovo značenje. Religiozno značenje ima znak križa kod pretkolumbovih Indijanaca. Kod Asiraca je znak križa u obliku slova T bio znak boga Tamuza ili boga neba Anu. Egipćani su također poznavali taj znak, koji sličí na takozvani Konstantinov znak ✠ i izrazuje znak života ili »živio!«. Takav se znak nalazi i na ručkama žara u Pompejima i na starim grafitima u katakombama koji nisu kršćanskog porijekla.

Poznat je taj znak i kod Židova. Kajinov znak vjerojatno je bio + ili T (tau), zadnje slovo hebrejskog alfabeta, koje se pisalo u feničkom starom pismu kao +. Takav je bio i znak na nadvratniku i dovratniku u noći Pashe (Izl 12, 22 sl.). Bio je to i »znak Jahvin«, koji se stavljao na ruci (Iz 44, 5). I pomazanje kralja i svećenika vjerojatno se obavljalo tim znakom.

Jahve šalje čovjeka odjevena u lan, koji ima za pojasom pisarski pribor da poče gradom Jeruzalemom i znakom tau (T) obilježi čela onih koji tuguju i plaču zbog gnusoba što se u njemu čine. Oni će sami biti pošteđeni od suda uništenja (Ez 9, 4—7). Taj znak postaje znakom Jahvinim. Rabini ga štuju jer je to početno slovo Tore — Zakona. Apokrifni Salomonovi psalmi nazivaju ga Božjim znakom (15, 6). Sadokitski Novi savez Damaska, zajednica esena, nosi taj znak na čelu u skladu s riječima proroka Ezekielia (Ez 9, 4). U svitku Izaijine knjige kumranska zajednica upisuje 11 puta znak križa.

Dakle, i prije Krista nalazimo upotrebu znaka križa, redovito kao religiozni znak — i kod pogana i kod Židova. Napose kod Židova to je znak njihovih odijeljenih grupa.

Kršćanski znak

Kad je umro na križu Jaganjac koji oduzima grijeh svijeta, taj znak dobiva novo, dublje značenje. Postaje znak i simbol ljubavi Krista prema Ocu i ljudima i ljubavi kršćanina prema Isusu Kristu. Njime obraćenici iz židovstva izrazuju svoju vjeru i ljubav u Isusa Krista, svoju nadu i sigurnost u konačno spasenje. Odsad susrećemo znak križa na kršćanskim grobovima iz prvih vremena u sva tri oblika: T, +, X i takozvani znak Konstantinov križ ✠. Već 1873. nađen je znak križa na kršćanskom grobu na Maslinskoj gori. Zatim 1945. u Talpiotu, jugozapadno od Jeruzalema, na tri groba u predjelu Sanhedria, sjeverozapadno od Jeruzalema. Najznačajnije otkriće bilo je 1953. u području predjela Dominus flevit (Lk 19, 41) na Maslinskoj gori, gdje je pronađeno groblje obraćenika Židova. Tu nalazimo imena iz Novoga zavjeta: Juda, Safira, Mirjan, Marta, Salome, Šimun... i kršćanske znakove. Ti grobovi dijelom su iz vremena prije rušenja Jeruzalema (70. g. poslije Krista), dijelom iz kasnijih vremena.

Ovi znakovi križa izrazuju simboliku kršćanskog vjerovanja. To još nisu znakovi Isusova mučila. Sam znak križa + označuje vjeru u rassetog Krista, ludost i sablazan za one koji propadaju, a »pozvanima Božju silu i Božju mudrost« (1 Kor 1, 25). Često je to jedini znak, jer ne žele drugo znati osim Isusa Krista, i to »rassetoga« (1 Kor 2, 2). Nerijetko je taj križ unutar kružnice ili kvadrata, takozvani *kozmički križ*. Ispovijeda vjeru u pomirenje zemlje i svijeta po Kristu. Kvadrat označuje zemaljski krug, a kružnica označuje nebeski krug, svemir. Dolazi nam u pamet himan Kristu tih prvih vjernika, koji je Apostol stavio u svoju poslanicu Kološanima (1 15—20): »... Svidjelo se Bogu u njemu nastaniti svu Puninu i po njemu — uspostavivši mir krvlju križa njegova — izmiriti sa sobom sve, bilo na zemlji, bilo na nebesima.« Ili onaj drugi himan Božjem naumu u poslanici Efežanima, u kojem se slavi Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista što nam objavi Otajstvo svoje volje u punini vremena: »uglaviti u Kristu sve — na nebesima i na zemlji« (Ef 1,10).

Drugi znak križa je X, što je početno slovo od Hristos — Krist. Mnogi obraćenici Židovi govorili su grčki. I znak + i znak X spojen je sa slovom P (ro) koje odgovara hebrejskom slovu *Kof* i ima brojčanu vrijednost 100. To slovo postaje znak Izaka, sina obećanja koji je po svojoj žrtvi tip Isusa Krista. Zašto? Jer se rodio kad je Abrahamu bilo 100 godina. Nama ta kombinacija zvuči malo čudno. Nismo navikli na simboliku brojeva. Ali ona je obraćenicima iz židovstva bila veoma draga i mnogo im je kazivala. ✠ ili ☩ je jedna vrsta ispovijedi vjere: Isus je »sin obećanja«, Božji Sin koji nas je po svojem križu otkupio i spasio. Za one koji su govorili grčki taj je znak označivao početne riječi Krista (Xrystos) Spasitelja. Za Rimljane bio je to znak *Pax*, znak mira jer nam je Krist donio istinski mir i pomirio po križu čovjeka i svijet s Bogom.

•Nositi križ•

Isus poziva svoje učenike da uzmu svoj križ i pođu za njim (Mt 10, 38; 16, 24; Mk 8, 34; Lk 9, 23). To je znak istinskog učenika (Lk 14, 27). Šimun Cirenac nosi Isusov križ za Isusom (Lk 23, 26). Znak istinskog učenika. Učenik mora dijeliti sudbinu svoga Učitelja i tako sudjelovati u djelu spajenja.

•Nositi križ« znači za prve kršćane nositi znak križa na čelu i na srcu. Bio je to znak proroka Ezekijela, znak T(au) kojim se znakovito označuje otkupljeni, spašeni, izmakli sudu uništenja. U Nazaretu i drugdje otkrivene su crkve-kuće prvih vjernika. Obred krštenja obavljao se svečano. Krštenici su silazili u tamnu prostoriju i tu bi im krstitelj stavio pečat na čelo i na prsi znakom križa, u prvo vrijeme vatrenim predmetom. Ivan nam u »Otkrivenju« u svojim viđenjima crta palestinsku Crkvu, posebno jeruzalemsku majku Crkvu, govori znakovito o sto četrdeset i četiri tisuće (12 x 12 x 1.000) opečaćenih iz svih plemena sinova Izraelovih (Otk 7,

3—8). To je znakoviti novi Izrael, Božja i Kristova Crkva. To je raspoznajni znak onih koji se spasavaju.

Znak križa izriče sigurnost pobjede i ulijeva nadu uskrsnuća. Postaje znakom sveukupnog spasenja. Znakom po kome nam je osvanuo dan istinske slobode, potpunog pomirenja i konačnog spasenja.

Isus je pribijen na križ od političke i religiozne sile: kao buntovnik, iako ga rimski namjesnik proglašuje nevinim; huljiteljem na Boga — jer sebe čini Bogom — proglašen je od tadašnje službene religiozne vlasti u Židovstvu. Zato križ ostaje za sva vremena znak Kristove osude protiv nasilja i zloupotrebe moći (»recite onoj lisici«, Lk 13, 32), protiv svake sakralizacije i kulta ličnosti (»Dajte caru carevo . . .« Mt 22, 15), znak da je ljudska moć, kako god izgledala neuništiva, ipak omeđena (»Ne bi imao nada mnom nikakve vlasti da ti nije dano odozgo« . . . Iv 19, 11). Križ ostaje znak Sina Božjega koji osuđuje svaku zloporabu religioznosti, hipokriziju, farizejštinu, i vječna je hvala i zahvala Bogu Ocu.

U znaku križa je zgusnuta teologija utjelovljenja i spasenja. On je izraz dubokog siromaštva i ispražnjenja, otuđenja, *kenosis* Sina Božjega. To je izričaj najviše ljubavi i predanja. On je znak oslobođenja protiv svake vrsti otuđenja, protiv bezdušnog društva, protiv nezasićne pohlepe čovjeka, jer svjedoči da je veličina čovjeka ne u onome što »ima« već u onome što »jest«, da je blaženije davati nego primati. On ubija onu dosadu života, osamljenost, izgubljenost jer nas uči da je sreća i radost u životu za druge, u otvaranju za druge, što stvara stalno »prazničko raspoloženje« i ulijeva sigurnost nade u uskrsnuće.

Zato Crkva kroz vjekove pjeva: »Oj zdravo Križu, nado sva!«